

Tímár Máté emlékezete

az endródi Tímár Máté Fiókkönyvtárban 2009. május 9-én – I. rész

Tímár Máté 1922. november 22-én született Endrődön, Tímár Máté édesapa és Pap Mária édesanya gyermekeként.

Három féltestvére volt, akik apja első házasságából születtek: Vilmos, Mária és Illés. Az első feleség: Hornok Mária, spanyolnáthában hunyt el, miközben férje az első világháborút harcolta Szerbiában.

A tanyai iskolában hat elemiit végzett, naponta 5 km –t gyalogolt az időjárás viszontagságainak kitéve. Ezután a Szent Imre Polgári Iskola növendéke lett, majd tanulmányait a szeghalmi Péter András Gimnáziumban folytatta.

Már ekkor írt verseket, amelyek a korabeli, környékbeli lapokban jelentek meg.

Kérem, hallgassák meg Tímár Máté Szeghalmon, 1940-ben írt versét. Fontos a dátum, hiszen csak 5 évvel az után íródott, amikor a tragikus esemény bekövetkezett.

/Ea : Bartus Gyula/

A JÓISTEN LÁTTA

(Csendőr-sortűz Endrődön, 1935-ben, és zárójelben)

Szél suhant a piactér felett,
Tovaűzött báránfyelleget,
s búcsúra kélt véle pár kalap
-télbúcsúzós volt már az a nap-,
csendőrlovak lába táncra járt...
Ezrek várták, míg gőzölt a föld:
Jön-é a képviselőjelölt?
De helyette hír kélt, és parancs:
Késik az úr, s a gyűlés elmarad!

Kiéhezett árva, póri nép
Tiborci hittelt egyre hitte még,
hogy sorsához Bánk Bán is kerül,
kormány-küldöttel már nem szembesül,
visszamordult: Abcug, le vele!
Nem kell a grófurak követe,
miénket várjuk! S előre nyomult,
míg az erőszak fegyveréhez nyúlt,
s füttyült a sortűz, megcsillant a kard,
futott, ki élt, jajgatott, ki halt.

Szél suhant a piactér felett,
papok hoztak végső kenetet...
Ki fogadta, ki azt mondta nem!
Ki sóhajtott: Édes Istenem!
Hét halott, tizenegy sebesült!
Sérült az is, ki megmenekült,
mert a hite a tél maradt...
Szél nyargalt tar akácok alatt,

A Kőrösgát mögé bukott a Nap...

Öt éve már, nem feledhetem...
Édesapám mesélte estelen,
Mint vert kalapján lyukat a golyó,
és a sok-sok világnak-futó
zöméből a templomkertbe lépett:
„Nem gyávaságból, de első az élet!”
Majd az asztalra téve a pipáját,
kezdte a Holtak-litániáját,
és ez lett a vég-szentenciája:
„Ne félj, fiam, a Jóisten látta!”

Szeghalom, 1940. III.20.

*

A gimnáziumi évek után, Tímár Máté 1942-ben kezdte meg egyetemi tanulmányait a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán.

Tanulmányait a II. világháború és az orosz fogság miatt nem fejezhette be.

Karpaszományosként a Margitszigeten esett fogságba, ahonnan egy urali higanybányáig zötyögtette a fogolyvonatok sora.

Verseit itt is, ekkor is, a körülmények ellenére is írta.

A hihetetlenül szélsőséges időjárási körülmények, az embertelen bánásmód egészsége megrokkánását idézték elő.

Tüdőproblémáit Moszkvában, kórházban kezelték.

Szabadulva a fogságból, 1949-től, ismét egyetemista vált belőle, de kulák származása és erősödő szókimondása miatt hamar eltávolították a diákok közül.

Hazajött Endrődre. Akkor úgy érezte, többé ne is kerülhessen messzebb szülőfalujától, mint hogy a templomtornyát ne láthassa, a hazai harangszót ne hallhassa.

Az 1956-os forradalom sodorta el szülőfalujától.

Nyílt szókimondása, az elnyomó hatalommal való szembehelyezkedése a Petőfi-kör tagjai közé vitte, a megyei, forradalmi vezérkarral való szoros kapcsolatát eredményezte.

A forradalom leverése után, - csak a börtön következhetett.

Együtt raboskodott Maléterrel, Losonczyval, Gimes Miklóssal. Egészséges humorát, humorérzékét mutatja Utóirat című 4 soros verse, amely egy groteszk fricska erre az időszakra:

*

/Ea: Bartus Gyula/

UTÓIRAT

Mit ér a jóslat?
Ötvenhat végén, a börtön mélyén,
Majdnem a hóhérkötél végén
Eltöprengtettem felette...

Budapest, 1995.XII.27.

*

Első kötete 1958-ban jelent meg, a *Majoros Ádám krónikája* címmel, *Csillagok, csillagok, szépen ragyogjatok...* alcímmel.

Egy nagyobb ciklus első darabjának szánta. A cselekményes, sok szálon futó történetet a kritika jól fogadta, üdvözölte elbeszélő tehetségét, életszerű történetformálását, színes, hajlékony nyelvezetét. Sajnos csak két kötet jelent meg, a második kötet 1960-ban *Hajnal hasad, fényes csillag ragyog* címen került az olvasók kezébe.

Dr. Szilágyi Ferenc: Tímár Máté emlékezete endrődi szobrának felavatása alkalmával (részletek) /Ea: Polányi Éva/

„Azt, hogy Tímár Mátéval új, ígéretes és jelentős tehetség tűnt föl irodalmunkban, nevezetesen szépprózánkban, egyöntetűen elismerte a műbíráló. Valóságglátása, ember-ábrázolása varázslatos mesélőkedve mellett - ezekkel szoros összefüggésben - eredeti írói nyelvét, stíluskeretítő képzetét dicsérték. Népközeli társadalomábrázolását idézve olyan neveket emlegettek, mint a Boldog ember-t író Móricz Zsigmond, a Puszták népe Illyés Gyulája, A Falusi krónika Veres Pétere, A viharsarok krónikása Féja Géza és a többiek, az ún. népi írók paraszti világot ábrázoló írástudói. Nagy nevek, elkötelező nagy művek. S a névsor nem is volt önkényes: a sárréti szeghalmi református Péter András Gimnázium egykori diákja is Móricz Zsigmondot, Veres Pétert, Illyés Gyulát, Németh Lászlót, Szabó Dezsőt, Tamási Áront emlegeti visszaemlékezéseiben mestereiként. A kritikusok Szabó Dezső gyakran meghökkentő eredetiségű stílusélményeit és Tamási Áron népnyelvi gazdagságú költői prózáját is emlegették könyvével kapcsolatban, ha nem is mindig dicsérőleg.

Az igazi irodalmi mester, a Fejedelem számára az erdélyi Tamási Áron, a legyőzhetetlen Ábel megteremtője volt--- Erdély, a Székelyföld oly ellenállhatatlanul vonzotta magához, népköltői-népnyelvi csillogású kincseivel, tiszta embervilágával, hogy végül innen választott párt is magának. S első fia az Áron nevet kapta a keresztségben. A másik, voltaképpen az első mestere azonban az édesapja, Majoros Ádám egyik mintája volt, emberségével, népi bölcsességével, a nehézségeken kifogó, jó ízű humorával, népmesei áradású, adomázó, szemléletes, figurás beszédével. Hatvanadik születésnapjára írta első művéről, mellyel betört az irodalomba, bírálója Tasi József: „Népdal, népmese, etnográfia és szociográfia lírai ötvöze a Krónika, békési népnyelv magas művészetbe emelésével elbeszélve.”

Megjelent: Városunk 2009. július. 5. oldal